

Tảo tháp: Quét bụi tháp, sạch bụi Tâm

ISSN: 2734-9195 10:37 28/01/2026

Nếu Tảo mộ là sợi dây liên kết giữa người sống và người quá cố trong tình cảm gia đình, thì Tảo tháp là sự tiếp nối mạch sống tâm linh tri ân của thế hệ sau.

Tác giả: **Thích Chúc Xuân**

Cuối năm, người người dọn nhà để đón Tết. Người đệ tử Phật có một cách dọn dẹp sâu hơn: Tảo tháp (quét bụi nơi bảo tháp), cũng là quét bụi trong lòng. Một nếp đẹp của thiền môn, giản dị mà thấm thía sâu sắc để tri ân Thầy Tổ, quán chiếu vô thường, và bước sang năm mới bằng một trái tim trong sáng hơn.

Thời điểm cuối đông, tháng chạp (âm lịch), gió trở mình trên tàng cây. Thời gian như khắc gỗ vào lòng người một lời nhắc: có điều gì cần thu xếp, có điều gì cần buông xuống, có điều gì cần làm mới. Ta dọn nhà, lau lại bàn thờ. Nhưng với người con Phật, giữa những tất bật ấy còn có một việc làm lặng lẽ mà ý nghĩa: Tảo tháp □ □.

Chữ □ (tảo) nghĩa là quét dọn; chữ □ (tháp) là bảo tháp: nơi tôn trí xá-lợi, nơi an trí nhục thân chư Tổ, chư Tăng Ni, những bậc Thầy Tổ khai sơn, kế thế trụ trì, trùng hưng Tam bảo. Tảo tháp là làm sạch cảnh tháp; nhưng đồng thời, Tảo tháp cũng là một lời nhắc: quét bụi ngoài để nhớ dọn bụi trong lòng. Khi tay cầm chổi, nếu tâm biết cúi xuống, thì mỗi động tác đều có thể trở thành một bài học tu.

1. Từ làm sạch cảnh đến làm sáng tâm

Trong đạo Phật, hình tượng chỉ là tạm thời nhưng Bảo tháp không chỉ là một toà tháp hay kiến trúc, mà là biểu tượng của Giới - Định - Tuệ, của niềm kính ngưỡng và con đường tỉnh thức. Bởi thế, Tảo tháp không dừng ở việc “dọn cho đẹp, sạch”, mà còn là “dọn cho lòng trong” hơn.

Kinh Pháp Cú dạy: “Tâm dẫn đầu các pháp, tâm làm chủ, tâm tạo.”(1)

Nếu tâm tán loạn, quét cả ngày vẫn mệt. Nếu tâm chính niệm, quét một lúc đã nhẹ. Cây chổi chạm nền gạch, mà như chạm vào một nơi sâu kín trong mình:

nơi những vội vã, hơn thua, giận hờn, tham sân si... đang lặng lẽ bám rêu.

Tảo tháp, vì thế, không phải là việc của đôi tay, mà là việc của cả thân tâm trong từng hơi thở.

2. Tảo tháp dọn rêu phong để thấy vô thường

Rêu bám nơi tháp, bụi phủ lối đi, đó là ngôn ngữ vô thường của thời gian. Quét dọn cuối năm, để ta dễ nhận ra: mọi thứ đều đang biến đổi. Và đời người, cũng đang đi qua bốn mùa như thế.

Trong Kinh Kim Cang Bát-nhã Ba-la-mật-đa, ở phẩm kết thúc về quán chiếu các pháp hữu vi, có câu: *“Nhất thiết hữu vi pháp, như mộng huyễn bào ảnh, như lộ diệc như điện, ưng tác như thị quán.”*(2) (Hết thấy các pháp hữu vi, như chiêm bao, ảo ảnh, bọt nước, bóng hình, như sương mờ, như điện chớp, hãy nên quán chiếu như thế).

Quán vô thường để bớt chấp, bớt luyến ái. Cuối năm, người ta thường cầu *“bình an”*, nhưng bình an không tự đến từ tờ lịch mới. Bình an bắt đầu từ một niệm mới: sống thương, hiểu, buông; nói lời mềm hơn; làm điều thiện nhiều hơn.

Hình ảnh chỉ mang tính chất minh họa (sưu tầm)

3. Tảo tháp là hiếu đạo, là tri ân Thầy Tổ, nối mạch tiền nhân

Khu tháp trong thiền môn là nơi nhắc về hạnh nguyện và công đức của người đi trước: Khai sơn tạo tự, truyền giới, hoằng pháp, tiếp tăng độ chúng, truyền trì mạng mạch. Vì vậy, Tảo tháp là một cách báo ân không cần lời nói mà cần hành động. Dọn cho sạch là soi lại lòng mình, làm cho trang nghiêm và nhắc mình sống cho xứng đáng là đệ tử Như Lai.

Và hiếu đạo ấy không chỉ dừng ở nhớ ơn Thầy Tổ. Khi cúi xuống nhặt một chiếc lá khô, lau chùi bụi bặm, sơn phết tu bổ..., làm ta nhớ đến công ơn sinh thành dưỡng dục cha mẹ; nhớ ơn đàn na tín thí, nhớ người đã khuất; rồi tự răn mình: đừng để thời gian trôi qua một cách vô nghĩa. Việc gì thuộc bốn phận người xuất gia, hãy tự nhắc mình cố gắng thực hiện, đừng hẹn ‘*để mai*’.

4. So sánh tảo mộ của thế gian và tảo tháp trong thiền môn

Tảo mộ của thế gian phần nhiều xuất phát từ tình nghĩa gia tộc, bốn phận làm con cháu: dọn mộ để tưởng nhớ người thân, giữ đạo “*uống nước nhớ nguồn*”. Đó là nét đẹp nhân văn. Nhưng đôi khi, tảo mộ dễ nghiêng về hình thức nếu người ta quên mất cốt lõi là hiếu và nghĩa. Nếu Tảo mộ là sợi dây liên kết giữa người sống và người quá cố trong tình cảm gia đình, thì Tảo tháp là sự tiếp nối mạch sống tâm linh tri ân của thế hệ sau.

Tảo tháp trong thiền môn, ngoài nghĩa tri ân, còn là một pháp tu: dọn tháp để quán vô thường, để khiêm cung, để tịnh hóa thân tâm. Nếu tảo mộ nhắc ta “*đừng quên người đã khuất*”, thì tảo tháp nhắc thêm một điều sâu hơn: đừng để tâm mình thất lạc trong bụi đời; hãy trở về với Giới – Định – Tuệ, trở về với “*ngôi tháp quang minh*” đang ở trong chính mình.

5. Tảo tháp là bài pháp cho tăng, ni trẻ

Với Tăng Ni trẻ, Tảo tháp không chỉ là “*một buổi lao tác cuối năm*” thông thường, mà là một bài pháp sống động về tông phong và trách nhiệm tiếp nối. Tảo tháp Thầy Tổ nhắc rằng ta được xuất gia hôm nay là nhờ vô lượng công đức của người đi trước. Vì thế, khi cầm chổi quét quanh tháp, thì hãy quét luôn trong lòng mình sự hời hợt, sự biếng trễ, giải đãi trong việc tu hành.

Quét tháp mà tâm không kính thì chỉ là qua loa lấy lệ. Quét tháp trong chính niệm thì là lễ tri ân. Và tri ân chân thật không dừng ở sạch cảnh, mà đi vào sạch tâm:

- Sạch bằng giữ giới nghiêm, oai nghi tế hạnh để thân, khẩu, ý không làm hư phạm hạnh.
- Sạch bằng siêng năng học Kinh, Luật, Luận để khai mở trí tuệ, truyền trì mạng mạch.
- Sạch bằng tu học *“Bát chính đạo”* để nội lực lớn lên từng ngày, hoằng truyền Phật pháp.
- Sạch bằng khiêm cung, hòa hợp để giữ trang nghiêm Tăng đoàn.

Muốn tiếp nối Thầy Tổ, không chỉ giữ *“tháp ngoài”* sạch, mà phải làm cho vững *“tháp trong lòng”*: tháp Giới-Định-Tuệ. Đó là sự trang nghiêm bền lâu, và cũng là cách báo ân sâu nhất. Cầm chiếc chổi mà như cầm gươm báu trí tuệ, quét đến đâu dứt đoạn phiền não đến đó. Như Tổ Huệ Năng ngày xưa quét sân Đông Sơn mà ngộ đạo.

Hình ảnh chỉ mang tính chất minh họa (sưu tầm)

6. Thực hành giản dị mà trang nghiêm

Có thể thực hành đơn giản:

- Trước khi tảo tháp: chắp tay phát nguyện: *“Nguyện đem lòng kính này trang nghiêm tháp Tổ; nguyện đem công này thanh tịnh tự tâm; hồi hướng pháp giới chúng sinh.”*
- Trong khi làm: giữ chính niệm, hạn chế chuyện trò; nếu niệm Phật thì niệm nhỏ, nhẹ.

- Kết thúc: thu dọn gọn gàng; đánh lễ; hồi hướng.

Tinh thần “*tự mình là ngọn đèn cho chính mình*”, nương tựa nơi Chính pháp và tự thân tinh tấn, là lời dạy tha thiết trong Kinh Đại Bát Niết-bàn (3). Tảo tháp, nhìn sâu, cũng là một cách trở về với ngọn đèn nội tâm ấy.

7. Tảo tháp trong đời sống hiện đại: từ chùa đến nhà, từ tháp đến tâm

Trong nhịp sống hối hả hôm nay, khi lo toan và phiền nhiễu dễ cuốn trôi chính niệm, tinh thần tảo tháp có thể được hiểu rộng hơn, không chỉ giới hạn trong không gian chùa viện.

Tại gia đình, mỗi ngôi nhà đều có những “*bảo tháp*” riêng: bàn thờ Phật, bàn thờ tổ tiên, hay một góc sinh hoạt chung. Lau lại bàn thờ, sắp hoa tươi, thay nước sạch, đó không chỉ là sự chăm sóc không gian, mà còn là cách tri ân và gột rửa những xao động trong tâm.

Nơi công sở hay trường học, “*tháp*” có thể là góc làm việc, bàn học của chính mình. Một bàn làm việc ngăn nắp, giá sách gọn gàng không chỉ giúp công việc hanh thông hơn, mà còn phản chiếu một tâm thức có trật tự, biết quét đi “*bụi*” của sự cẩu thả và hỗn loạn trong tư duy.

Trên mạng xã hội và không gian số, “*bụi*” lại mang hình dạng khác: những dòng tin tiêu cực, những tranh cãi vô bổ, những thói quen lướt mạng thiếu tỉnh thức. Tảo tháp trong bối cảnh này là biết chọn lọc thông tin, hạn chế tương tác độc hại, và quay về với sự tĩnh lặng nội tâm để giữ cho chính niệm luôn sáng trong.

Sâu xa hơn, Tảo tháp có thể trở thành một thói quen tâm linh hằng ngày: rửa bát với tâm an nhiên, lái xe trong tỉnh thức, trò chuyện bằng sự lắng nghe trọn vẹn. Như Thiền sư Thích Nhất Hạnh từng dạy: “*Nếu ta không thể rửa bát trong chính niệm, ta cũng sẽ không thể uống trà trong chính niệm.*”⁽⁴⁾

Tinh thần “*quét bụi ngoài, sạch bụi tâm*” vì thế trở nên linh hoạt và thiết thực, nhắc nhở rằng sự thanh tịnh và an lạc không ở đâu xa, mà bắt đầu từ những hành động rất nhỏ, rất đời như từ việc chùi một vết bụi trên bàn thờ, đến việc buông xuống một niệm giận hờn trong lòng.

8. Lời kết

Cuối năm, dọn nhà cho sạch là thường tình, nhưng dọn ngôi nhà tâm mới là sâu xa. Tảo tháp 𣎵 như một nhịp cầu đẹp: lau tháp sáng để lòng bớt tối; nhặt lá

khô để gỡ đi những muộn phiền.

Những Tăng Ni trẻ, hãy làm một việc rất nhỏ: quét lối đi, lau bậc thềm, dọn góc vườn bằng một tâm thật yên. Năm mới không vui từ pháo hoa, mà khởi từ một niệm thanh tịnh, quét đi bụi bặm, hơn thua, để bước sang năm bằng trái tim nhẹ và đời sống hiền hòa. Các bạn Phật tử trẻ, nếu có dịp, hãy về chùa những ngày cuối năm, cùng đại chúng tảo tháp, lau tôn tượng, bàn thờ, góp tay giữ gìn già lam thanh tịnh. Biết đâu, trong buổi quét lá rất bình thường, bạn tìm thấy món quà Tết quý: lòng nhẹ, tâm an, bước chân chính niệm.

Khi tiếng chổi ngớt, nhìn tháp trang nghiêm, lối đi quang đãng, ta chợt ngộ: không chỉ tháp được tảo, mà chính tâm mình cũng đã được gột sạch.

Nguyện đem công đức này hồi hướng khắp pháp giới chúng sinh; nhà nhà bớt khổ, người người tăng thiện duyên; thế giới giảm hận thù, chiến tranh lùi xa, để ánh sáng **từ bi** nở hoa trong lòng nhân loại.

Chú thích:

(1) Kinh Pháp Cú (Dhammapada), Phẩm Song Yếu, Kệ ngôn số 1 & 2.

(2) Kinh Kim Cang Bát-nhã Ba-la-mật-đa, Phẩm 32: Ứng Hóa Phi Chân.

(3) Kinh Trường Bộ (Dīgha Nikāya), Kinh số 16: Kinh Đại Bát Niết-bàn (Mahāparinibbāna Sutta).

4) Thích Nhất Hạnh, Phép Lạ Của Sự Tỉnh Thức (bản dịch của Trí Hải), Nhà xuất bản Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh, tái bản lần thứ 20, 2022, tr. 31.

Tác giả: **Thích Chúc Xuân**